

Feldobott kő

Bevallom őszintén, féltem ettől a filmtől. Amikor először hallottam arról, hogy Sára Sándor, akit szuggesztív tehetségű operatőrként ismertünk meg, önállóan rendez filmet, emlékezve a Sodrásban artisztikus szépségű képeire, azt gondoltam, hogy az új filmben az operatőr elnyomja majd a rendezőt, hogy valami fényképgiát látunk az új filmben, különleges szépségű és atmoszférájú tájakat, magába nyúló nyárfákat, parasztszoba belsőket, furcsa vonalú cserépedényekkel. Csak filmet nem láthatunk majd sehol.

Aztán körülbelül másfél hónappal ezelőtt Budapesten, a szakmai bemutatón kiderült, hogy Sára nem fényképeket csinált, hanem igazi, eleven filmet: az operatőr, aki természetesen Sára volt, engedelmesen alávetette magát a rendező világos és határozott szándékainak. A *Feldobott kő*ben nyoma sincs semmiféle képbeli öncélúságnak. A filmet nem operatőri szenvedélyek és indulatok, hanem csakugyan rendezői ihlet és mondanivaló teremtette. Meghozta olyan igényű és értékű mondanivaló, amely méltó legjobb filmjeinkhez, világsikerű alkotásainkhoz, a *Szegenylegények*hez, a *Tíz-ezer naphoz*, a *Hideg napokhoz*.

Azóta már hallottam és olvastam a filmről olyan véleményeket, hogy az év legjobb alkotása. Függetlenül attól, hogy ez a vélemény felületesen előresszaladó, hiszen még az esztendő elején vagyunk, lényegét tekintve, azt hiszem, teljesen igaz. Már ami azt illeti, hogy jelentős, kiemelkedő mű; tulajdonképpen ez a szerencsétlen formájú fogalmazás is csupán azt akarja hangsúlyozni. Sőt, én még továbbmennék. Nem ennek az évnek, hanem az utóbbi éveknek egyik legjobb filmje a *Feldobott kő*.

Az új magyar filmgyártás nagy alkotásai szinte majdnem valamennyien vitákat váltottak ki. Szokássá vált a filmek jelentőségét e viták hullámveréseinek nagyságával mérni. Nem tudom, a *Feldobott kő* nyomán gvarapodik-e majd vitairódmunk, de ha nem, a film akkor is jelentős. Ahogy azonban e viták szerkesztését ismerem, valószínű, hogy ezt az új művet is *viharok kísérik*. E vitákat mindig a szocializmus védelmének indulata szülte, s a *Feldobott kő* anyagában is nagyon sok a kritika, meghezózá keserű és drámai

hatású kritika. Sára filmje olyan tényeket, adatokat mond el az ötvenes évek-ről, amelyek ismertek ugyan, de művészi alkotásban, illetőleg filmben, jórészt most szerepelnek először. A konstruált perek időszakának egyetlen film sem ábrázolta ilyen atmoszférikus erővel, egyetlen film sem beszélt még arról, hogy annak idején parasztszokat tartóztattak le azért, mert nem akarták aláírni a téves belépési nyilatkozatát. És egyetlen film sem beszélt még arról, micsoda hatalmas indulatok, tragédiákat okozó erők gyűltek össze e hibás intézkedések nyomán.

Ennek az életanyagának torokszorító izgalmasságát, drámai erejét mindenekelőtt igazsága adja. Ismerjük ezeket az esztendőket; Sára nem túloz. Mégsem a pusztá igazság, hanem az a művészi gond teszi ezt a filmet értékké, amellyel mondanivalóját, azt a gondolatot, hogy az eszközt nem azonosíthatjuk magával a céllal, kifejté. Az elbeszélés azt a mondanivalót hordozza, hogy embertelen eszközökkel a leghumanusabb célokat sem lehet anélkül megvalósítani, hogy az egész végül is ne forduljon önmaga ellen.

A cselekmény az ötvenes évek elején falun, illetve tányán játszódik, s nem hiába a Tízezer nap alkotói, Kósa Ferenc és Csóri Sándor írták, Sárával együtt, a *Feldobott kő* az új magyar filmművészetének ahhoz az ágához tartozik, amelyet a Cannes-i győztes képvisel. Sokan — teljesen indokolatlanul — „folklorisztikus” filmnek nevezik ezeket az alkotásokat. Ennek a jelzőnek itt semmi valóságos értéke nincs. Az akkori paraszti életben olyan konfliktusok jelentkeztek — ez a film ezekből a cél és eszköz feszültségét emeli ki — amelyek általános, emberi érvényű mondanivalót, s nem valami folklorisztikus érdekességet hordoztak.

A főszereplők, a főhős Balázsovits Lajos, akinek életrajza az elbeszélés keretanyaga, s a két külföldi művész, Nagyevska Kazasian és Todor Todorov, akárcsak a sok mellékszereplő, minden riktó túlzás nélkül, de figyelemreméltó határozottsággal adták elő a *Feldobott kő* drámai anyagát, a magyar parasztság történelmének egyik feszültségektől terhes és elgondolkodtatóan tanulságos korszakát.

Ökrös László

A dudari óriás

Neve: Megalodus. Nemzetisége: kagyló. Születésének helye: Dudar, ideje: 200 millió évvel ezelőtt. Különös ismertetőjele: 60 centiméteres testméretével a világ legnagyobb ilyenfajta kagylója.

Megidéztetett tanúként az Eötvös Loránd Tudományegyetem alkalmazott földtani tanszékére, dr. Végh Sándorné docens színe elé.

„Kihallgatása” során első sorban életének egykorisínteréről, a felső Triász-kori tengernek a viszonyairól tehet vallomást, amelynek habjai annak idején a mai Spanyolország és a Himalája között hullámzottak. Az óslénytan kutatói ugyanis azzal már tisztában vannak, hogy ez a kagylócsalád milyen körülmények között tudott élni és szaporodni.

Egyébként ez a kagylófaj az egyik legmeggyőzőbb bizonyítéka a biológiában jól ismert „óriás növekedés” vésszes következményeinek. A család 25 millió éves történetében először a kicsi, másfél-két centiméteres fajok

jelentek meg, majd egyre nagyobb termetűek kerültek túlsúlyra, és a dudari relikvior — amely a jelek szerint az óriások között is a legnagyobbak egyike lehetett — már közvetlenül a kipusztulást megelőző állomást képviseli. Az óriásokban ugyanis olyan tökéletesen, maradéktalanul veszett ki az egész familia, hogy ma élő hasonmásaik, a szív-kagylók — a Cardium-ok — nemhogy leszármazottaiknak, de még csak közeli rokonnaknak sem minősíthetők.

Protekcio

A süteményes pavilonnál egymás után mondták a varakozók: — Kérek öt kilót! — Egy kalácsot! — Mély hangon megszólal mő-

göttünk egy most érkező bácsi: — Nekem egy protekciós-kiflit, aranyoskám! — Milyet? — Hát azt a nagyfajtát! — mutat rá az óriás-süteményre

„Kikap!”

Állig fölfegyverzett férfiak jelennek meg az utcán. Böhöm-nagy stukkerekkel a kezükben, végigrohannak vagy 30 métert, magától értetődik, hogy eszeveszetten lövöldöznek is közben. Persze óriási kavarodás keletkezik. A békés járókelő rémülten húzódna kapualjba, de rávöltenek: hordja el magát!

Persze, mert ott vannak a kamerák. Valamivel később hallhatja is: „kikap!” Erre az egész felfordulásnak vége lesz, legalábbis más mederbe terelődik; a fegyveresek hányavetin cigarettáznak például. Így érti meg a „kikapcsolni” felszólítás rövidítéséből az odatévedt békés járókelő, hogy mindez csak játék. Persze: a filmek! — felkiáltással az-zen elszemlélődik: melyik marcona harcosban ismerheti fel kedvenc színészt.

Engem ugyan a sors mindeddig

megfosztott hasonló megrázó élményektől, de azért el tudom képzelni a békés honpolgár feloldódását egy ilyen játékká szelődött szituációban. Különösképp el tudom képzelni, mint nyugszik meg a gyomra annak a szemlélődőnek, aki — ritka szerencséseként — valamelyik amerikai nagyvárosban jár így.

Vagy egy másik eset: a tízezeres magasban néhány centis párkányon égnék emelt karral egy öngyilkosjelölt... most... mindjárt leveti magát a mélybe. De nem! Azaz hogy: igen. Lezuhan, ám biztosan fogják föl esését a mentőalakulat tagjai, akik, mint már bizonyára kitalálták, jelen esetben a filmek stábjához tartoznak. S megint fölhangzik a varázslatos „kikap!”.

Az egész fenti gondolatsorhoz az vezetett el, hogy megtudtam: a napokban Nápolyban többórás pánik keletkezett, mikor a Vezuv máskor nyugalmas kráteréből hirtelen füst-felhők gomolyogtak föl, hatalmas dörgések kíséretében. A derék nápolyiak azt hitték, kitört a jó öreg vulkán, s ettől alaposan zavarba jöttek.

Visszont, mint utóbb kiderült, alap-talán: itt is a filmek csinálták a kalamajkát. Az 1944-es kitörést örökítik meg — kissé megkésve, de annál vulkányszerűbben.

Eltűnődöm: milyen megnyugtató is, hogy így esett. S tovább játszom a gondolattal. Bár ott tartanánk már, hogy amikor az ember valami bajjal, veszéllyel, borzalommal találkozik, utóbb újra meg újra kiderüljön: nem is igazi, csak a filmek műve! Ágyúdörgés, bombázózázug — hány és hány esetben örülhetne földünk békés polgára, az egyszerű dolgozó ember, mikor a hirtelen beálló csöndben elhangzik a varázslatos vezényszó: „kikap!”.

Bárcsak — milyen jól esik végigvinni ezt a gondolatot! — már ott tartanánk, hogy a vietnami dzungel-reszketető, veszedelemmel terhes dörgések sem volnának mások, mint filmek rendezte műveletek. A filmekéi, akik az elmúlt véres háború filmjét készítik el — a győzhetetlen vietnami nép s a béke nagyobb dicsőségére.

Simai Mihály

r ö v i d e n

A pék arany oklevele

A Tanácsköztársasági Művészeti Szemle amatőr-film bemutatóját tegnap este rendezték Szegeden, a Nepművelési Tanácsadó nagytérben. Az amatőr-film pályázaton négy szerző — Csókási László, Konter László, dr. Németh András, Szabó Árpád — hét kisfilmje tett részt. A zsűri ezer forintot első díjjal és arany oklevéllel jutalmazta dr. Németh András A pék című kisfilmjét. Az értékelés során kiemelte a Bures Józsefről készült film erőnyeit: a jó képi megoldásokat, a szöveg és a játék harmóniáját. A második díjat (500 Ft) Konter László Tehát hétkor című kisfilmje nyerte, amely a felvételek pontos megfogalmazása mellett, két amatőr színésznek — Horváth Edit, Szegvári Menyhért — köszönhető sikerét. A zsűri ezenkívül arany oklevéllel jutalmazta dr. Németh András másik filmjét, az Úlcs avagy értekezlet című kisfilmjét is, valamint Csókási László: Adria vakáció című alkotását, Szabó Árpád három filmjét pedig — Evszakok, Disznóölés, Nagynyomás, Természetrajz felvételek — „ezüsttel” értékelte.

P. Z.

— A biztonságosabb áramellátásért. Tegnap, csütörtökön a szegedi OVIT-állomásra új, nagy teljesítményű transzformátor érkezett a budapesti Ganz-gyárból. A szerelés — amely a hét elején kezdődött — május végéig tart. Az új trafó bekapcsolásával biztonságosabb lesz Dél-Magyarország áramellátása.

— A szívbetegek és a hegyvidék. Szívrozm infarktus esetén magas hegyek között észrevehetően fokozódik a vér alvadésgátló sajátossága. Meggyőzően bizonyították ezt a kirgiz tudósok tapasztalatai, akik kísérleti állatokon előidézték az infarktus modeljét. A kísérleteket egy tudományos központban végezték, amely a tengerszint felett 2150 méter magasságban fekszik. A tudósok azt javasolták, hogy a Tien-San hegységben, ahol a kutatóközpont épült, nyissanak kardiológiai szanatóriumot.

A kényelmes macska

Öreg üzem nem vén üzem

A matuzsálem korú szegedi kötélgyárban a nem kevésbé fiatalabb hagyományos kötél sodrógép mellett „békésen megfér” a mintegy másfél éve üzembehelyezett olasz gyártmányú, korszerű sodrógép. Itt kenderből, mexikói sisál és az újszegedi gyárban működő COVEMA-gépen gyártott műanyagfóliából készítenek — a megrendeléseknek megfelelően — különböző átmérőjű és hosszúságú köteleket.

A SIMA nemű olasz gép előnye a régivel szemben — azon túl, hogy a termelékenysége 10 százalékkal magasabb —, hogy a kötel hosszúsága független a sodrócarnok hosszúságától. Míg az „öreg” gépen — a csarnok méretével azonos — 450–500 méteres kötelek lehetnek előállítani, az olasz gépen mintegy 30 négyzetméteres teremben akár másfél kilométeres kötel is készíthető.

Ez az ország egyetlen kötélgyára. Termelékenysége jellemző, hogy a hazai igények kielégítése mellett Franciaországnak, az NSZK-nak és több afrikai államnak is rendszeresen szállít.

— Új neonok Szegeden. A Csongrád megyei Vegyipari Vállalat neonszerelő részlege új neonok szerelését kezdte meg. A Káráz utcai ilatszerbolt fölé a Caméa-gyár nagyméretű színes reklámja kerül. Hasonló „Földszív” neont szerelnek a Széchenyi téri földszív-üzlet fölé is.

— Komputer halásznoknak. A szecseini halgazdasági egyesületnél bevezetik az elektronikus számítástechnikát. Matematikai gépekkel helyettesítik a könyvelők munkáját. Az elektronikus agy gyorsabban kiszámítja a tervteljesítést és az egyes halászok prémiumát, mint a könyvelők és bérelszámolók hada.

— Új katonafilm készül. A MAFILM 4. stúdiója. Urban Ernő Kossuth-díjas író forgatókönyve alapján Bumerang címmel mai témájú katonafilmot forgat. A film bemutatóját ez év októberére tervezik.

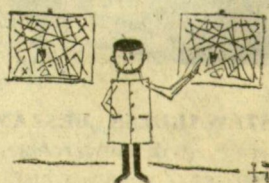
— Rádióhangok naprendszérünk környezetéből címmel Fejes István csillagásztart diavetítéssel kísért előadást ma, pénteken este 7 órai kezdettel a József Attila Tudományegyetem Béke-épületének Béke-termében.

— Véradó nap a gyárban. Tegnap, csütörtökön a szegedi gyufagyárban véradónapot tartottak. A gyár dolgozói közül nyolcvan-an adtak 24 liter vért, tértismentesen.

— Félvezetők hűtik az agyvelőt. A Szovjet Tudományos Akadémia félvezetőket tanulmányozó leningrádi intézetében olyan hőelektromos sisakot készítettek, amely 40 perc alatt 22 Celsius-fokra csökkenti az agyvelő belső szöveteinek hőmérsékletét. Ebben az esetben az agyvelő oxigénigénye 75 százalékkal csökken. Ez a berendezés elsősorban olyan műtétknél hasznos, amelyknél a szív-működést ki kell kapcsolni. A sisak az agyvelő lehűlésével elősegíti a test hőmérsékletének általános csökkenését. Így a hipotermia anélkül valósítható meg, hogy a beteget jeges fürdőbe merítsék.

— A szerelem képlete. Egy filozófus az alábbi képletet állította fel a szerelemről: egy csók, két csók, három csók, négy csók, öt csók, négy csók, három csók, két csók, egy csók.

Bemutakozás

— A jobboldali kép életem legnagyobb műve, a baloldali pedig a kisfiam mázománya.

— Díjak Debrecenből. A marxista tudományos diákkörök első országos konferenciájáról, melyet 11–12-én tartottak Debrecenben, szép sikerrel ért vissza a szegediek meglepően kis csoportja. A József Attila Tudományegyetem két dolgozatát képviselte a felolvasott száz között, s ezek közül az egyik második, a másik harmadik díjjal részesült.

— Új gépek, berendezések. A néphadsereg csapatai évről évre új fegyverekkel, haditechnikai eszközökkel, gépekkel és berendezésekkel gvarapodnak. A technikai korszerűsítés egyik legutóbbi fejleménye, hogy a hadtápszervek is új, modern gépeket, berendezéseket kaptak. Ezek közé tartoznak az elektrohidraulikus rakodógépek, amelyek a hadtápanyagok malházásának meggyorsítását és megkönnyítését szolgálják. A katonák egészségének fokozott védelméértédekében pedig új, nagy teljesítőképességű tábori fürdő és fertőtlenítő berendezéseket rendszeresítettek.

— Kopaszodóknak. Újfajta hajápoló szer forgalomba hozatalát tervezi a Szegedi GYÓGYSZÓV. Legfontosabb alkotó része egy ősi gyógyszer, a bojtorjángyökér, mely — hozzáértők szerint — jó hatással van a faggyúmirigyek működésére. A kopaszodók új reménye már megálta a minőség ellenőrzés próbáját is.

— Beszélő gépek. Japánban megkezdtek az elektronikus beszélő gépek sorozatgyártását. Számító automatával vannak összekötve, amely 1500 szót képes kialakítani. A jövőben 5000–6000 szóra fejlesztik szókincsét. A gép férfi, női vagy gyermekhangot utánozhat. 83 különböző angol és japán beszédhang kiejtésére képes.

— Az úrhajózás legújabb eredményei címmel tart előadást ma, pénteken délután 6 órai kezdettel a November 7 művelődési otthonban dr. Makai Lajos egyetemi adjunktus. Az előadást filmvetítés követi.

— A szerelem képlete. Egy filozófus az alábbi képletet állította fel a szerelemről: egy csók, két csók, három csók, négy csók, öt csók, négy csók, három csók, két csók, egy csók.